

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
másfél iven és az egyleti tagoknak ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 irttal fizet-
hetnek elő, féléves előfizetés el nem fo-
gadhatók.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad
felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök **Szabó József**; Dr. **Berde Áron**, **Báró Jósika Sámuel**, **Szabó Sámuel**, **Vörös Sándor**
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Tartalom: A regále megváltása. **Ürmössy Lajos**. — A tenyésztésre szánt állatok megszámozásának különféle módjairól. **Dr. Sz. Á.** — A pincze-egylet pezsgője. — A tavaszi hajtószemzésről. — Lejtős helyek begyepesítése. **Fényes Károly**. — A kender-vetőmag és vetés. — Szőlővesszők szállítása Erdélyben. **Széchenyi**. — A szeszadó és regále-váltás. — Új törvényeinkhez. — Kertészeti tanfolyam a néptanítók számára. — Piaczi árak. — Hirdetés.

A regále megváltása.

E lapok hasábjain, mint mely a közgazdasági kérdésekben egyetlen irányadó lapja az erdélyi földbirtokos osztálynak, e kérdéstről volt már írva, még pedig oly szakszerűen, hogy az általános térről felesleges ezuttal letérnem, fenntartva a netaláni részletesebb hozzá szólást — későbbre.

Minden jel arra mutat, hogy az őszi ülés-szakban, a regále megváltásáról szóló törvényjavaslat a parlamenti forum elé fog kerülni. Ideje is, mert a regále megváltása már talán egész Európában befejezett tény és így minálunk is eljött az ideje e kérdés megoldásának, az 1848-iki törvényhozás elvben kimondta ezen urbéri intézmény megszüntetését; de tényleg az maig is fennál, még pedig azon módon, mint az 1832—6. VI. törvényezikk végleg szabályozta, melyet az 1853. II. urbéri patens is irányadónak elfogadott. Röviden a helyzet az, hogy a földesuri jogból következő italmérségi jog kizárólagosan illeti a földesurat, a jobbágy közönség azonban jogosítva van 3 havi, nagyon kivételes esetekben 6 havi bor kimérésre, ez az ugynevezett kántor-ídő, mely alatt azonban a földesur is mérethet.

Erdélyben az 1874. V. t. cz. annyiban tér el a magyarországi rendszertől, hogy a jobbágyoknak nem csak a bor, hanem a pálinka és sör kimérését is megengedi a 3 hó alatt, még pedig majdnem kizárólag, a mennyiben a földesur azt csakis rendes vendég-fogadóban eszközöltheti, az urbér alá nem tartozó községekben, nevezetesen a szabad királyi városokban, a községet, mint olyant, — a Székelyföldön

minden egyes polgárt, mint nemes embert, a Szász király földön helyenként a községet, helyenként megosztva a lakosokkal illeti a jog. Előfordul ezen eseteken kívül még az is, hogy egyesek vagy telkek királyi adomány levél útján kaptak italmérségi jogot, végre némely városok autonómikus jogoknál fogva adtak egyes polgáraiknak időhöz kötött vagy néha nem is kötött, ilyenmü jogot

Ezen állapot s a jelzett distinctiók irányadók arra nézve: hogy a megváltás mennyire terjedjen ki s a megváltás után minő ut követtessék?!

Miután mi ezuttal, csak az urbér alá tartozó községi regále megváltásról szólunk, nem habozunk kijelenteni, hogy a községi megváltásnak semmi előnyt nem adunk, a kiadott jelszó ez: „a magán felek kárpót-lását az állam közvetítse s az italmérségi jog menjen át a községre“! az olyan érvek bennünket meg nem győznek, mint egy erdélyi tekintélyünk ily nemü czikke egyik helyén olvasánk: „hogy a városok már rég képesek az italmérségi jog jövedelmeztetését megegyeztetni az iparszabadság követelményeivel, a mennyiben igen sok város eladási engedély vagy behozatali vám (accis) által jövedelmezteti ama jogát. Ez volna ama jog, mely a látszólag ellentétes érdekek kiegyeztetését képezi és így a községekre is alkalmazandó ez.“ Az ily érveléseket nem tehetjük magunkévá, már csak azért sem, mert minálunk nincs oly fejlett községi élet, minőt az ily intézkedés megkíván.

Általában alig van valami előnye a községi megváltásnak, — ellenkezőleg nagyon sok a gazdasági s pénzügyi hátránya. Az állami intézményt azért perhorreskálják első sorban sokan, hogy ezen műveletre szükséges kölcsön ne legyen tisztán állami adósság, hanem a községek kumulatív tartozása, a melynek kamatját és tőketörlesztését a községek viseljék. Ámde ezen kölcsönnek mindig csak olyan kelete lesz, mint más államadósságnak, mert a czimlet tulaj-

donosok az államtól fogják kapni a kamatot és tőkét, ha akárhány község képtelen lesz leróni a reá eső annuitást. A szőlő dézma-váltás-kötelezettek közül ezren meg ezren képtelenek tartozásuknak eleget tenni; a kormány részben törli e tartozásokat, részben időhaladékat enged és fizet a kötelezettek helyett. És ha a váltás-kötelezett, a regálénál község lesz, vajjon biztosabban jár-e el a kormány? Végrehajtással veszi majd meg a tartozást, ha egy különben is szegény község nem bír annyi hasznot huzni a tulajdonába jutott italmérési jogból, mint a mennyit az állam-pénztárba a megváltási összegért évenként leróni tartozik. Ilyen utonmódon nagy stilben — mert az egyének itt községek lesznek — ismétlődni látjuk majd azt a nyomoruságot, melyet a szőlő-dezma-váltásnál tapasztalunk. Mert a községek kezében a regálejog ép úgy pusztulhat, mint pusztult eddig számtalan földesur kezén, akárhogy szigorítja majd a törvényhozás a kimérési jog biztosítékait. És a forgalmi viszonyok mai hirtelen változása mellett hamar elenyészik, — mondjuk: egy új vasuti állomás közbejöttével — egy község italmérési jövedelme és áthelyezkedik egy másik községbe. De vasut nélkül is, gyakori változásnak van egy község italmérési jövedelme kitéve; a mezőségen legjobban ki rí e hullámzás.

Az igazságos kiegyenlítés ezen bajok ellenében egyedül az állam kezében van. A mi egyik helyen elvész, az megkerül a másikon. És az állami törvényhozásnak szabad rendelkezése nyílik, mihelyt egyszer a regále jog mostani tulajdonosai kárpótolva lesznek, minden oly rendszabály meghonosítására, mely meghozza a megváltási adósság évi terhét, mely azon felül tiszta hasznot hajt a kincstárnak is. Szóval egész sora a reformoknak kapcsolható a regále megváltásához, ha az a jog nem a községekre, hanem az államra száll.

Hogy a regále megváltása mily kulcs szerént történjék, ez mindenesetre életbe vágó kérdés, — a mire ezuttal röviden csak azt felelhetjük: elsőbben is, hogy mekkora lesz a váltásági összeg, az függ azon becslé elemektől, melyeket a törvény meg fog állapítani. Ilyen kardinális kérdés mindjárt az: vajjon az italmérési regále gyakorlásához eddig szükségelt épületek is megváltás tárgyát képezik-e? További kérdés az, hogy a hasonló megváltásnál szokásos lévonás kezelési kiadások czimén az évi jövedelem egy tizede vagy hatoda lesz-e? És kérdés az is, hogy három, tíz vagy tizenöt év és melyik ilyen rövidebb vagy hosszabb ciklus állapítatik meg az átlagos évi jövedelem kinyomozására? mert, hogy csak ez utóbbi mozzanatot érintsük, ha igaz volna is, a mi állittatik, hogy az utóbbi években számos regále tulajdonos, tekintettel a közelgő megváltásra, a valónál nagyobb bérösszegekről kötött szerződést és fizetett adót: ám válasszon a törvény 15 évet, például az 1873—88-diki ciklust. Elejét veszi így a tulságos jövedelembevallásból eredhető túl nagy kárpótlásnak; de igazságos lehet így más irányban is, a mennyiben jó s rossz évekkel számol és olyanokkal is, a mikor még ezen javadalom hozadéka nem csorbult annyira,

mint az utóbbi években. . . A kérdés mindenesetre komplikált, akár ha a kiszámítási kulcsot, avagy azon kérdést vetjük fel: hogy a megváltás mennyire terjedjen ki? mert az urbér alá tartozó községi regále megváltásán kívül még egyéb másnemű regále-jogok is vannak, miként czikkünk elején kimutatánk, mellőzve ezuttal az azok tárgyalásába való bemenést. Az erdélyi gazdasági egyesület által kiküldött „regále bizottság,” mindenesetre jól teszi, ha munkálatával siet, hogy úgy a sajtó szólhasson hozzá, mint irányadó köreinknek legyen idejük a munkálat tanulmányozására. Erdélyben a regále jogot, nem lehet mindenben egy kaptára huzni a magyarországi ilyenmű jogokkal, — de épp azért munkálatával ha a bizottság nem siet, könnyen elkéshetik, a midőn már fenn sem lesz idő tekintetbe venni munkálatukat, a regále megváltásáról szóló törvényjavaslat elkészítésének az előhaladása miatt. Nem kis feladat, az bizonyos; de hát elvégre egy bizottság mégis könnyebben megoldhatja feladatát, mint egyesek, kiknek adat rendelkezésökre nem igen áll!

Hogy a regále megváltása sokba fog kerülni, az alig kétségbe vonható; már csak az általunk említett különböző s még egyéb itt nem érintett tényezőtől függvén a váltásági összeg megállapítása, pozitív számot mondani senki sem képes még ma. De a legkisebb számításal is, 120—135 millióra a váltásági tőke — miként pár évvel azt kimutatám — fel fog menni! Sok függ a váltásági értékesítést illetőleg attól, hogy milyen czimletekkel fizettetnek ki a regále-tulajdonosok, mert ha offektív váltásági tőkeért papirok névszerinti értékben adatnak, akkor nagy különbséget tesz az, hogy ezen papir milyen kamatra, mekkora törlesztési időre szól és adómentes-e vagy sem? Egyébiránt a váltásági papirok értékesítése sokban függ attól is, hogy mily gyorsan fognak kiutaltatni s hogy milyen intézkedések történnek a vinkuláció tekintetében, mert a különböző nemű holt kéz kénytelen visszatartani a czimleteket, ha a kincstár (és esetleg tehát a községek) nem sietnek az értékesítéssel, akkor a magán birtokosok redukálhatják a veszteséget. A jogosultaknak mindenkép nagy óvatossággal és eszélylyel kell eljárniok ez egész átalakulási folyamat alatt, hogy eddigi tartós jövedelmök el ne kallódjék, hanem az más alakban bár, de lehetőleg csonkítatlan állandósittassék.

Mindent egybevetve, a regále megváltása nagyon is kívánatos és az: hogy ezen jog az államra s ne a községekre szálljon.

Teljes kárpótlás pedig azért szükség es, mert e jog bizonyára hoz oly biztos jövedelmet, mint maga a földbirtok; e mellett pedig e jövedelem elnyeréséhez még oly mérvű munkaerő alkalmazása sem szükségeltetik. De épp ezért üdv, a regále megváltásból csak úgy fog származni, ha valódi kárpótlás adatik a volt tulajdonosoknak és a pénzügyi operatió, a kárpótoltak javával összhangzásba hozatik. Az ugynevezett „méltányos” kárpótlás nyújtással, nem csak a jog sértetnék meg, hanem tetemes károsodásnak tennők ki az illetőket. Jól

tudjuk ugyan, hogy némely helyeken szerepel az úgynevezett méltányos kárpótlás nyújtás, minő az örökös tartományokban eltörölt propinationalis jogokért fizettetett; vagy mérsékelt kárpótlás, miben az eltörült kényszerjogok Németország több államában részesítették. Hanem ott azért nem fizettetett teljes kárpótlás, mert a propinationalis jogoknak csak kizárólagossága szüntettetett meg, maguk a jogosultságok, mint az ingatlanokhoz gyökösített reál-jogok, fenn maradtak; míg nálunk a jogosultság maga is megszüntetendő lesz, törvényhozásunknak már az ipartörvényben kimondott alapelve lévén az, hogy gyökösített iparjogok jövőre egyáltalán ne engedélyeztessenek. És ha az 1848: IX. t. cz. 1. §-a értelmében a törvényhozás „a magán földesurak kármentesítését a nemzeti közbecsület védpajzsa alá helyezte“: e védelemben bizonyára a földesuraknak ezen „uri jogai“ is — melyek a többi jogosultságokkal azonos jogi alapon nyugodtak, föltétlenül részesítendőek.

Kolozsvártt.

Ürmössy Lajos.

A tenyésztésre szánt állatok megszámozásának különféle módjairól.*)

Tudva van, hogy sokféleképen lehet a bélyeget, a számokat az állatokon megörökíteni. A következőkben csupán azon módokról akarok szólni, a melyeket jó lélekkel ajánlhatok.

Nálunk a legtöbb helyt tüzes vassal sűtik az állatra a bélyeget vagy számot. A juhtenyésztésekben pedig szűltiben a tetoválás van divatban. Ujabban az egyik, vagy mind a két fülbe metszett jegyekkel szokták az állatokat megszámozni; ezen eljárás, mint látni fogjuk, kevés munkával jár s nagyon egyszerű, némi gyakorlattal könnyen megtanulható és költséget nem okoz, egyszóval igen praktikus, főleg arra való tekintetből, hogy a számok messzebről is leolvashatók és csak kivételes esetekben mosódnak el.

A tüzes vassal való bélyegzés, a sűtés, sok gyakorlást kíván, hogy jól sikerüljön és a ki még nem tudja, jól teszi, ha holmi mustra állatokon kísérletet tesz s kísérleteinek eredményén tanul. Mert azokat a bizonyos fogásokat, melyektől az eredmény függ, írásból vagy előszó után nem lehet megtanulni. Sok függ a gyakorlattól, de sokat határoz az is, hogy milyen a bélyegző vas.

Rossz bélyegzővas az, a melyen a szám, betű vagy jegy (p. o. korona) vonásai nem emelkednek jól ki, vagy igen vastagok vagy pedig igen közel futnak egymáshoz. A jó bélyegzőnek éles nyomot kell hátra hagynia; a jegy, melyet sűt, legyen tiszta, a szám, betű, finom vonású és karcsu. Ha igen könnyű a bélyegzővas, más szavakkal, ha a betű, szám stb. alapja nem elegendő testes, hamar kihül és ezért nem pörköli olyan mélyen a bőrt, hogy a sűtés helyén a szőr újból ki ne nőhetne, amikor is a bélyegzés nyoma eltűnik. A sok vonású bélyegzővas mindig áttört mivű

kell hogy legyen, mivel különben az égetéskor a sok szám, betű vonásai közé szorul az izzó forráság, s ettől a külső vonások között is megpörkölődik és az így keletkezett nagy, csunya seben a bélyegzővas nyoma teljesen elmosódott lesz.

Bélyegzésre valamiképp falhoz vagy a jászolhoz szoríttatjuk az állatot, vagy pedig ha nagyon nyugtalan lenne és nem volna másképen megfékezhető, lehuzatjuk; a bélyeg leendő helyén a szőrt simára lenyirjuk és a fehéren izzó vasat egy határozott biztos fogással az állatra nyomjuk. Arra, hogy meddig tartsuk az izzó vasat a bőron, a gyakorlat kell hogy megtanítsion. Igen mélyre nem szabad égetni, mivel az így okozott nagy seb heghelye rendesen egyenetlen és csunya leend, ha pedig csak felületesen égettünk, a bélyegzés nyoma nagyhamar eltűnik.

A tetoválás szintén csak annak sikerül jól, a ki fogásait, fortélyait gyakorlásból ösmeri. Elmondani vagy leírni, hogy mit hogyan kell csinálni, könnyű és a ki hallja vagy olvassa a leírást, azt hiszi, hogy mindjárt az első alkalommal mindenik állatnál biztos, jó sikerrel fogja elvégezni a tetoválást, azonban már az első kísérlet alkalmával és ennek eredményéből meg fogunk győződni, hogy ezt is épen úgy, mint az égetést, csak próbálgatva lehet megtanulni.

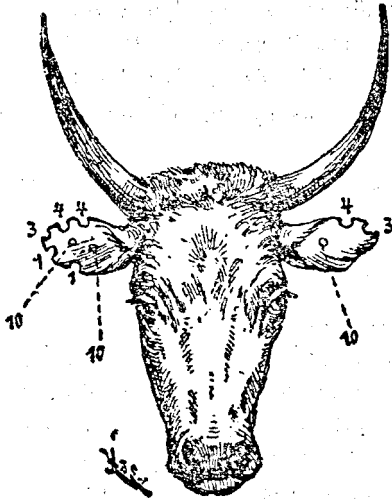
Házi állataink tetoválására éles végű, apró szegekből összerakott számokat vagy betűket stb. használnak, mely számok egy fogóba illesztetnek és ennek segélyével a fülkagyló belső csupasz bőrébe nyomatnak. Ezután az éles szegek által okozott, rendesen gyengén vérző sebhelyekbe valamely festék — p. o. cinóber vagy kindrusz, melyet spiritusszal pépes masszává gyurunk — jól beledörzsölte-tik; a festék behatol a sebhelyekbe és benn marad a begyógyulás után is pirosas vagy kékes színben mutatva a számokat vagy az egyéb más jelt.

Megjegyzendőnek tartom, hogy a tetováló fogót nem szabad igen nagyon megszorítani, mivel az éles szegek könnyen egészen átvágják a fület. Az ekkor beálló tartósabb vérzés kimoossa a sebekből a festéket és a heghely szintelen marad; vagy pedig genyedés áll be a mély sebekben, a mikor a festék szintén eltávolíttatik. Az erősebb vérzés elállítására tiszta spiritusszal kell a tetoválás helyét megsztatni s csak ezután dörzsöljük be a festéket és ezt másnap — a serkedő vérrrel kifolyt festék pótolására — ismételni tanácsos.

A fülbe — vagy mind a két fülbe — való bevágásokkal a számozás, mint már említettem, igen egyszerű; megmagyarázására három rajzot mellékelek ide. A számozáshoz két fogóra lesz szükségünk: egy likat vágó és egy U vagy V alakú jegyet vágó fogóra.*) Ezzel metszük be a bizonyos rendszer szerint meghatározott számértékű jegyeket a fülbe, illetőleg csak egyik fülbe.

*) Befejező közlemény a „Gyakorlati mezőgazda“ multkorigi cikkéhez.
Szerk.

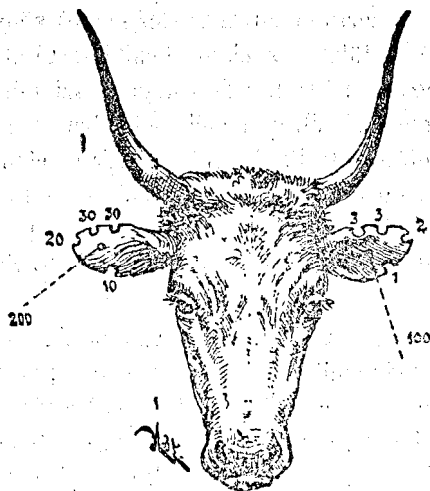
*) Nyen fogókat, valamint czélszerű tetováló készüléket jutányosan szállít „Dréher Ignác és Társa: Budapest, hatvani-utca.“

1. ábra.

szélén bemetszett két U alakú, a fül hegyén egy és a felső szélén szintén két U alakú bemetszéssel s végre a fül kagylójába metszett két likkal. tehát összesen hét jeggyel 33-ig lehet számolni: $1+1+3+4+4+10+10=33$.

A rajzból tisztán leolvashatjuk az egyes jegyek értékét. Erről tehát nincs miért bővebben szólni; arról azonban, a mire a jegyek bemetszésekor ügyelni kell, jó lesz, ha röviden megemlékezem. Először is a bemetszések ne legyenek igen mélyek, de igen kicsinyek se; azután ne metszük nagyon közel egymáshoz az egyes jegyeket és arra is jól ügyeljünk, hogy mindig tiszta és éles fogóval történjék a számozás. — Az igen mély bemetszések ugyanis nagyon elgyengítik a fület, a miért is azután könnyen leszakad és hamarabb lefagy; az igen kicsiny bevágások pedig a behagedés után majdnem teljesen eltűnnek vagy legalább is olvashatlanok lesznek; az egymáshoz nagyon közel levő bemetszések között maradó füldarab rendszeren kiesik, mire az összeolvadt jegyeket ismét nem lehet kiolvasni. A tompa élű fogóval metszett sebek nehezen és gennyedéssel gyógyulnak; ha pedig piszkos szerszámmal végezzük a munkát, üszökösödéstől s vérmérgezéstől tarthatunk.

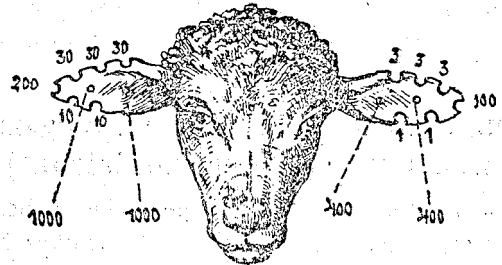

2. ábra.

1-ső ábrán látható módon lesz megjegyezve. (Az évszámmal ugyanis azt tettük, hogy egy alap évszámot — felvett esetben 1870-et — a szükségesre kiegészítettünk.)

Ugyanis, ha a tenyésztés nagyságának és egyéb számításba veendő körülmények alapján előre tudjuk, hogy nagy számokra nem lesz szükségünk, olyan kombinációban készítjük a bemetszéseket, hogy egy fül elegendő legyen. Erre az 1. ábra lehet példa, a hol is a balfülön az összes szükséges bemetszések jelezve vannak és ezeknek összeadásából kitűnik, hogy a fül alsó

Ha nagy állománnyal van dolgunk, a jegyekkel való számozásnak azon módját fogjuk alkalmazni, melyet itt a 2-ik ábrán mutatok be. A mindkét fülnek igénybe vételével beosztott jegyekkel ($1+2+3+3+100+10+20+30+30+200$) összesen 399 állatot lehet megszámozni, egy fülre, mint ezt a rajzon láthatjuk, csak öt jegy jut s ennek az a nagy előnye van, hogy az egyes bemetszéseknek több hely jut, miért is könnyebben leolvashatók. A kevés bemetszés továbbá nem gyengíti el a fület, a mi különösen kisebbfültű állatoknál nagy előny. Könnyen belátható azonban, hogy a 2. ábra szerinti eljárással a fülekbe csupán egyféle számot, — p. o. az egyén számot — jegyezhetünk. De ez nem is nagy baj, mert az évszámot a szarvasmarhánál a szarvakba vagy a test valamely részén a külbőrbe juttathatjuk; a juhoknál szintén a szarvba jön az évszám vagy esetleg a pofákra süttetik, a miként ezt a sertéseknél is praktizálják.

3. ábra.

Igen nagy nyájak megszámozására, vagy pedig azon célból, hogy az elkezdett folyó számot több, sok éven át folytatni lehessen, a 3-ik ábra szerinti s Benno Martinytól (Die Zuchtbuchführung für Rindvieh) kölcsönözött jegyezési módot ajánlom. Az ábrán valamennyi bemetszés a megfelelő értékkel szépen látható s az egyes jegyek összeadásából kitűnik, hogy a két fülre elosztott 16 bemetszéssel összesen ($1+1+3+3+3+100+400+400+10+10+30+30+30+200+1000+1000$) 3221-ig számozhatunk. És éppen ebben rejlik ezen módnak az előnye; a hátrányairól, a már elmondottak után, szószaporítás lenne szólni. Minthogy a megszámozásnak a főczélja az, hogy az egyéneket a tenyésztésben biztosan felismerni lehessen; tulajdonképpen mindjárt a világra jövetelkor kellene azokat megszámozni. Erre azonban a legtöbb esetben nincsen szükség, mivel a csecstől való elválasztásig az anyja áll jót a magzatért. De a nagyon fiatal állatot sem tüzes vassal, sem a fülbe való bemetszéssel vagy tetoválással nem szabad, helyesebben nem tanácsos megszámozni azon egyszerű okból, mert a számok az állat növéseivel nagyon elmosódnak, sőt könnyen olvashatlanokká válnak. Azután a később megejtendő mustráláskor sok darab kiesik a sorból, a melyeket tehát kár volt megszámozni.

A növendék állatok az elválasztás után sincsenek még annyira fejlődve, hogy egészen nyugodtan megbélyegezhetők vagy tetoválhatók őket (a szarvakon való bélyegzésről természetesen szó sem lehet) s ezért ideiglenesen kell azokat valamely módon megszámozni. Legegyszerűbb, de nem egyúttal legpraktikusabb lesz az, ha jó zsinorral vagy szíjjal

egy fából, vagy pedig bádogból készült táblácskát akasztunk az állat nyakába. Igen egyszerű és egyuttal praktikus, de kissé hosszadalmas az az eljárás, melylyel igen sok helyt a borjukat és a malaczkokat szokták számozni: akként t. i. hogy a szőrköntösbe ollóval kimetszik a számokat. Könnyen belátható, miszerint mindenféle szempontból az lenne a legcélszerűbb, ha valamiféle olyan festékekkel rendelkeznének, a melylyel legalább 3—4 hétig tartó számokat lehetne az állatokra pingálni. Ilyen azonban ez idő szerint még nincsen, pedig már sok mindenféle festékek stbvel tettek kísérleteket. A kátrány nem sokat ér, mert csak úgy lekopik, mint a festék és a különböző színes kréták nyoma.

A tüzes vassal való bélyegezéssel épen úgy, mint a tetoválással és a fülek bemetszésével a csikóknál és a többi növendék állatoknál is jó lesz legalább addig várni, míg az újbóli csikózás, borjuzás, bárányozás, malackozás bekövetkezett.

Dr. Sz. Á.

A pincze-egylet pezsgője.

Tisztelt lapársunk az „Ellenzék“ e czim alatt a következő érdekes közleményt hozza:

Mióta az erdélyi pincze-egylet szövetkezetté alakult át, azóta mind jobban-jobban szilárdul hitelében; a piac kezdi komolyan számba venni; a részvények értéke növekedőben van; s jelentékeny új borpiaczkokat foglalt le Berlinben, Frankfurtban, Brehmában, Lübeckben és másutt. A napokban az igazgatóság is újra alakult, s így okkal remélhető, hogy régi bajok és régi személyek eltűnévén az egylet láthatáráról, az erdélyi bortermelők biztos és szolid vevőt találnak az egyletben, a részvényesek pedig szép osztalékot. Csak a napokban láttunk egy zárszámadást a mult félévi üzletről, s örömmel konstatálhatjuk, hogy a befektetett részvénytőkéhez képest, közel 15 százalék hasznot volt képes az üzlet feltüntetni.

Arra, hogy kivált Németországban az erdélyi pincze-egylet borai kitűnő piacra találtak, három ok működött közre. Egyik az, hogy a német nem szívesen vásárol Franciaországtól; másik az, hogy a magyarországi borok hitelét a lelkiismeretlen kezelés és az ellen nem őrzött műbor gyártás teljesen megrontotta, — míg az erdélyi borok hamisítlanul kerültek mindig a forgalomba; harmadik az, hogy az egylet ügyes kereskedelmi vezetője az említett két tény által teremtett helyzetet jól és tapintatosan aknázza ki. Ma már a megrendelések szokatlan mérveket öltöttek s ha a bortermelők a megmunkálásban, szedésben, sajtolásban, erjesztésben és eladási árakban megtartják a szoliditást mértékét, úgy rövid idő alatt Erdélyben a borgazdaság a legvirágzóbb üzletté nőheti ki magát.

A szoliditást nem lehet eléggé hangoztatni. Oly közös érdek ez, mely fölött mindenki, termelő és kereskedő — hivatta van szigoruan őrködni, mert egyetlen szédelő is megronthatja a hitelt — miként az a segesvárvidéki komlóval történt volt évekkal ezelőtt, midőn egy schwindler a termelők közül, vad komlót vegyített a zsákokba — elriasztván ez által sok időre a vevőt.

Ma az a helyzet, hogy a Királyhágóntuli borokat úgy Németországban, mint Schweiczbán, kémiai vizsgálat alá veszik, mielőtt a forgalomnak átadatnának. E bizalmatlanság nem nyilvánul az erdélyi pincze-egylet boraival szemben. Bármelyik városba érkezik a hordó, ha az a pincze-egylet bélyegével el van látva, minden felülvizsgálás és gyanu nélkül megy át a közforgalomba. Óvakodnunk kell mindnyájunknak, hogy visszaélés ne történjék e megbecsülhetetlen előnnyel.

Az egylet kereskedelmi vezetője szakértelemmel vizsgálván meg az erdélyi borokat, fölfedezte bennük azt a kiváló sajátságot, mely Champagnenak és Krimnek egy kis vidékét kivéve, az egész földkerekségén páratlan. E sajátság abban van, hogy az erdélyi bornak nemcsak feltűnő nagy a szénsav tartalma, hanem a mi fő, e szénsav tartalmat az erdélyi bor évekig tudja lekötve tartani. E sajátság arra a szerencsés ideára vezette az illető szakembert, hogy az erdélyi borból — jól megjegyzendő — borból és mustból egész természetes uton, pezsgőt lehet előállítani. Fölfedezésével kísérletet tett s az igen jól sikerült. A jó és természetes pezsgőt mindenütt a nyers mustból készítik 3—4 évi tisztítással. Ezen eljáráshoz, mivel hosszú és fáradságos, nemcsak sok idő, hanem igen sok kapitális is kell, a tele palaczkokat az üzlet kiterjedéséhez képest, százezer számra kell 3—4 évig tartogatni és kezelni, ami igen nagy heverő tőkét képvisel. Egyéb okok mellett, ezen körülmény teszi a pezsgőt olyan drága itallá.

Az egylet vezetőjének találmánya lehetővé teszi azt, hogy a pezsgő hat hónap alatt teljesen elkészüljön és forgalomba hozassék. Kiszámíthatlan előny ez a világversenyben. Az üzletvezető bizonyos feltételek mellett az ekként készült pezsgőt átadja a pincze-egyletnek, melynek czége alatt jönnek a palaczkok forgalomba. E pezsgő teste szép, ragyogó, tiszta; ize kellemes, zamatos, nem tulságos édes; habzó forrása tartós és szikrázó. Gyártatik fehér és vörös pezsgő, mely utóbbi különös szerencsével hordja magán a vörös bor karakterét. Hazánkban 1 frt 80 krért kapható egy nagy palaczk — oly ár, mely tekintve a portéka jóságát, diadalmaskodik minden verseny fölött a külföldi piacokon. A megrendelés Németországba már is jelentékeny, s mi örömmel tudatjuk olvasóinkkal ezen gazdasági ág szerencsés fejlődését. —

A tavaszi hajtószemzésről.

A „Kertészeti lapok“ után időszerűnek látjuk e tárgyban a fontosabbakat elmondani.

„A szemzés köztudomásulag nemcsak egyike a legrégebb, hanem egyuttal az eddig ismert oltásmódok között határozottan legjobb is, mert míg ezzel az alanyon kis sebet ejtettünk, addig az érintkezési felület a nemes rész és alanya között mégis lehető legnagyobb, minek következtében a megeredés sokkal biztosabb és az összeforradás tökéletesebb mint más oltásmódoknál, miből önként következik, hogy a szemzés által nyerhetők a legegészségesebb és leg-

tartósabb életű oltványok. Tudja ezt tapasztalásból minden gyakorló kertész és alkalmazza is; ugyanazon évi hajtások kellőleg kifejlődött szemével a nyár elején hajtóra, a nyár utólján pedig alvóra; de kevésbé van alkalmazásban a tavaszi hajtó szemzés, jól kiérett, éves vesszők rügyeivel; pedig ennek is igen sok gyakorlati előnye van. "Oly esetekben, midőn valamely gyümölcsfajból nincs elegendő oltóvessző, hogy a sor darabba ne maradjon, használhatjuk czélszerűen a tavaszi fás szemzést. Nem új dolog, ez bizonyos, mert a szakértők előtt épen a szemzéssel egykoru, — de nem szakértők, hanem inkább műkedvelők számára közöljük ezeket. A tavaszi fás szemzést lehet már akkor megkezdeni, midőn még a fák héja nem válik és lehet utóbb is folytatni, ha már a héj jól válik. Első esetben sima metszést teszünk az alanyon és az oltógalyról ügyesen lemetszett szemet reá illesztjük, bekötjük és ezután oltókenőccsel bekenjük. Czélszerűbb bevárni, míg a fák héja jól válik és ekkor, mint a nyári szemzésnél, a héja alá illeszteni a szemet. Angyal Dezső, a budai vinczellér-képezde segédtanára — ki után e cikket közöljük; — a tavaszi fás szemzést kajszin és őszi-barackfáknál is ajánlja, különösen oly esetben, ha az alvó-szemek a tél alatt elfagytak volna, hogy a sorok hézagossá ne váljanak. „Nem különben jó hasznát lehet venni a tavaszi hajtó-szemzésnek akkor is, a midőn a hely távolsága vagy bármely más okból a vesszővel való oltás által rosszul eredő gyümölcsnemekből az előző nyáron nem lehetett szemző hajtásokat hozatni, hogy tehát mégis egy évet el ne vesszünk, vagy valamely új fajból méreg drága áron fát ne kelljen venni, egyszerűen oltóvesszőket hozatunk, melyek tudvalevőleg czélszerűen elcsomagolva, hosszú utat ki bírnak állani ártalom nélkül; de ha egy-egy fát hozatunk is valamely új őszi barackfajból és azt gyorsan óhajtanók elszaporítani, akkor megszedhetők annak is oltóvesszői, melyek metszéskor ugyanis elhullanának és azokat a tavaszi hajtószemzés által elszaporítjuk, mi által az illető fajt, ha a hozatott fa történetesen nem eredt is meg, biztosítottuk és egyuttal gyorsan elszaporítottuk.“

Lejtős helyek begyepesítése.

A „Magyar Föld“ ezen cím alatti cikkéből kivonatolva közöljük a következőket:

Rendesen még akkor is nagyon bajos dolog a domboldalak és más lejtős helyek begyepesítése, ha a lejtő nem valami meredek, 15—20 foknyi hajlás mellett is már bajos jó gyeget állítani elő, mert ha csak kicsit erősebb eső esik is a mag elvetése után, ez igen könnyen lemossa a felületen levő földdel együtt, a frissen nőtt zsenge gyeget is, mint-hogy a fű a rövid idő alatt még eléggé erős gyökerekre szert nem tehetett, melyek a fűvet az eső erejével szemben helyén tarthaták volna. E baj elhárítására a következő eljárást ajánlhatjuk: egy 6—10 □ ölnyi terület begyepesítésére vegyünk körülbelül 2 liter fűmagot, keverjük ezt 12 hectoliter földdel és tegyünk még hozzá 6 hectoliter frissen tehén-ganét. Mindezt keverjük jól össze vízzel, mindaddig;

míg nem vakolat állományúvá lesz. E vakolat állományu keveréket rakjuk aztán az előre jól meggereblyézett lejtőre, olyformán, hogy olyan vékony, egyenletes és sima réteget alkossunk belőle, minőt a vakolat szokott képezni a falakon. A fűmag gyorsan ki fog kelni és csakhamar nagyon szép zöld gyeget fog előállítani, melyet a sima, kemény felület megvéd az eső robama ellen. Tulságosan száraz időben tanácsos a fű növéstét vízzel való fecskendezés által előmozdítani. A vetésre csomós ebirt használva, akkor a leirt eljárást alkalmazva, közönséges időjárás mellett 2—3 hét múlva nagyon csinos pázsitot nyerünk.

Az itt elmondott eljárás bizonyos viszonyok között czélra vezethet ugyan, azonban így mégis csak igen kis területű lejtős helyek gyepesíthetők. A gyephanttal való kirakás által, különösen ha van elegendő kiterjedésű sík, gyepes helyünk, honnan a hantot nyerjük, biztosan czél érhetünk, de mivel ez a művelet még így is igen költséges, csak 300—400 □ öl lejtős területnél sem alkalmazható, legfeljebb ott, hol a költségek sok gondot nem okoznak. Helyesebben járunk el a következőleg: legelőbb is ha a munkálatba vett területre valamely felsőbb helyről eső alkalmával víz rohanna, ezt egy felülhuzott árok, vagy vízcsatorna által elvezetjük. Így csakis azon vízmennyiséggel lesz dolgunk, mely közvetlenül hull a lejtőre. A lejtőt igen jól felásva és meggereblyézve, hogy az teljesen hamuszerű legyen, keresztbe a lejtő irányával kis lépcsőzeteket csinálunk, melyeknek egymástól való távolsága 10 centiméter, ezek az apró barázdák így az egész területen rendszeresen felhuzva, úgy megtörik az eső erejét, hogy még igen heves záporok is csak alig számba vehető kárt okoznak. A lépcsőcskék fűmaggal vetendők be. Ha egyszer ezen fűvek itt kikeltek, mind-mind nagyobb ellenállást képesek kifejteni, úgy hogy nem sokára az egész lejtő a legszebb, legélénkebb pázsittal lesz fedve. Ez eljárás legkevesebbe kerül és a hanttal való kirakás után ezáltal legbiztosabb eredményt érhetni el; sőt annál, miután a fűmag megválasztása teljesen tetszésünktől függ, szebb gyeget is produkálhatunk.

Fényes Károly.

A kender-vetőmag és vetés.

A „Gazdasági Lapok“-ban B a k a y N á n d o r e tárgyról alaposan értekezik; mely cikket mai időben, midőn az ipari növények termelése napról napra fontosabbá válik; rövid kivonatban közölni mi is jónak látunk.

Tudvalevőleg mint minden egy nyári növény, valamint a két nyáriak is, sőt általánosságban kimondhatjuk, hogy minden magot termő, úgy az elkorcsosodásra mint a nemesedésre hajlandó. Ezen tulajdonság legszembeszökőbb az egy és két nyári növényeknél, mert itt ha nem vigyáztunk a fajtisztaságra, termelésre, már a második esztendőben észrevehetjük a változást. A kender szintén egy nyári növény levén, ugyanezen törvények alatt áll, miért is a vetőmagra és a magtermelésre nagyon kell ügyelni. Répa és kukoricza

közt termelni a magkendert nem vezet célra, mert itt csak elágasbogosodik és távolabb lévén a himvirágos törzsektől, a megtermékenyítés is egyenlőtlen lesz. Ily ágasbogas tövek termékenyüléséből származott magvak pedig szintén durva természetű fajzatot adnak. Melyet a termelő hasztalan igyekszik tulsűrű vetés által finomítani, csenevész terményt fog kapni, de célta nem ér. A jó magtörzsnek nem tulszorongatott sorokban, avagy egymás hátára esett sűrű rendetlenségben, hanem bizonyos arányos táplálkozási talajtéren kell nőni. A jó nemes magot a vetés között erőre vergődött magvas kenderben keresi és találja az olasz. De ugyan itt vannak a hosszú szálu rostot hozó virágos törések is. Nálunk a vetésnek arányos sűrűségével nem sokat törődnek, némely helyen 40 – 50 kilogrammot is vetnek 1200 öles holdra s ezen sűrű vetés közt mutatkozó magvas törzseket meghagyják magnak. Ez az ellentéte a répa és kukorica közt nevelt családalan durva magtermelésnek.

A magtermelésre az olasz kender vetésének legritkább feltjait hagyja meg és azokat, amelyek a tábla szélén vannak Ezek már akkor, midőn mellőlük a himvirágos kendert kinyövik, meg vannak termékenyítve. Rosz időjárás esetén a magvas kender megtermékenyítése megkésik, ekkor több himvirágos kendert kell fenállva hagyni. Ha pedig a himek elvirágzása után a buga végek — még terméketlenek lévén — tovább nőnének, ezeket le kell csipni, hogy az alantabb fekvő és megtermékenyült magvak tökéletesen és egyformán kifejlődhessenek. Így a nyerendő mag csiraképes és egyenlő lesz. A jó olasz mag közép ára 60 frt.

A vetőmagnak mennyiségét a vetésnél a cél szabja meg, ha tulnyomólag magot akarunk termelni, akkor 100 öltre egy kilogrammnál, tehát 1600 öltre 16 kgrammnál többet vetni káros volna; ha pedig tulnyomóan rostot akarunk nyerni, vegyük az előbbi mennyiségnek kétszeresét. De a mag legyen egészen csiraképes, tiszta, erőteljes fajmag. Ha csiráztatási kísérletet teszünk és a mag nem igen jól kelne, vagy új magot kell beszerezniünk, vagy pedig ha az nem volna lehetséges, több vetőmagot alkalmazunk. —

Szőlővesszők szállítása Erdélyben

Az erdélyi gazdasági egyeslet a phylloxera-kérdéssel kapcsolatosan, f. évi april 13-án tartott igazgató választmányi üléséből kifolyólag, kérdést intézett a nagméltóságú földmivelési miniszterhez aziránt, miképen értelmezi azon kifejezést, hogy a szőlővesszők Erdélyben belül akadálytalanul szállíthatók. Ezen feliratunkra a következő magas választ kaptuk:

Folyó épi april hó 13-án 347 szám alatt kelt feliratában azt a kérdést intézi hozzám a gazdasági egyesület: mikép kívánom értelmezni 5767 szám alatt kelt leiratom azon kifejezését, hogy az erdélyrészi szőlőbirtokosok által igényelt szőlőfajták az országreszben, mely még phylloxera-mentes, ez idő szerint akadály nélkül megszerezhetők.

Erre vonatkozólag értesitem az egyesületet, miszerint

5767 számú leiratom idézett kifejezésének értelme az, hogy a szőlővessző-forgalom tekintetében fennálló 69,171/86 számú rendelet szerint szőlővessző az erdélyrészi szőlőkől bárki által szerezhető, ha az érdekelt erdélyrészi törvényhatóságoknak a szállítás ellen kifogásuk nincsen. Azon javaslatra nézve, hogy a királyhágóntuli vármegyéken belül, az érdekelt törvényhatóságok beleegyezésétől függetlenül, tehát föltétlenül szabadítsam fel a szőlővessző-forgalmat: értesitem az egyesületet, hogy e javaslatát elfogadhatónak nem találtam.

Budapest, 1888 május hó 3-án.

Széchenyi.

A szeszadó és regálé-váltáság.

Magyarország regálé-bérlői feliratot intéztek az országgyűléshez, melyben az új szeszadó törvénynyé válása az érdekek megvédésére szükséges intézkedéseket kérik. A kérvény lényegét a következő pontok képezik: I. A szesz megadóztatásáról szóló törvényjavaslat tárgyalását addig függőben tartani, míg a regálék országos megváltására vonatkozó törvényjavaslat a magas kormány által be nem terjesztetik; ezen két törvényjavaslat egyidejűleg volna életbe léptetendő. Ha ez keresztülvihető nem volna, kérjük II. a törvényjavaslat 5. §-ban foglalt és a szabad főzésre vonatkozó kiváltáságot teljesen törölni és kimondani, hogy a kis üstök lisztes anyagból szeszt egyáltalán nem főzhetnek és egyéb öntermesztette anyagokból is csak záros határidőn belül szigoru ellenőrzés és az új adótételt megközelítő adófizetés mellett. III. A folyó évi szeptember 1-én található bármily kis mennyiségű szeszkészlet után is a megfelelő adó fizetendő. IV. Szesz házi és ipari célokra minden visszaélés meggátlása végett csakis denaturalizált állapotban hozandó forgalomba. V. Gyümölcs, törköly, bogyós gyümölcsök, gyökérvények, borseprő, m u s t (?) mézes víz és serfőzési hulladékból készült és 1888 szept. 2-án készletben levő szesz után pótható fejében hectoliter fokonyként nem 24, hanem csak 12 kr. legyen fizetendő. VI. Bejegyzett czégű fűszerkereskedőknél az eddig lepecsételt üvegekben regálementesen kimért édesített italoknál a minimalis ár az eddigi 60 krról az új adó arányában 1 frt 20 krra emelendő, a nem édesített italok kimérésétől pedig a fűszerkereskedők egyáltalán eltiltandók. VII. A javaslat 5. § ban említett édesített italok kimérése a szesz módjára csakis 1/2 vagy 1 literes üvegekben engedélyezendő. VIII. Az eddigi regálé ügyi hézagok rendeletek hatályon kívül helyezendők és helyettük szigoru törvényes intézkedések lépjenek életbe, melyek képesek lesznek minden csempészetet és visszaélést hatályosan meggátolni. A mennyiben pedig a törvényhozás II—VIII. alatti kéréseinknek sem tehetne eleget, esedezünk az iránt, miszerint IX. a törvény zárhatározataiban felvetessék, miszerint a regálé-bérlők jogosítva vannak az általuk kötött szerződésben megállapított határidőre való tekintet nélkül a szeszadó-törvény életbe léptetésének napján a szerződést felbontani. —

Uj törvényeinkhez.

Ráth Mór törvénykiadásai egy rendkívül becses és érdekes füzettel szaporodtak. A halászatról szóló legújabb törvényjavaslat anyagi részéhez Hermann Ottó terjedelmes kommentárt írt, mely némileg a halászatról írt nagy könyvének függelékét képezheti és melyet ugy a természettudományok minden kedvelője, mint mindazok, kik ezen fontos törvény által érdekelve vannak, bizonyosan a legnagyobb örömmel fog fogadni. Ezen füzet 8—10 nap alatt fog megjelenni.

Szinte Ráth Mór törvénykiadásai között megjelent az oly nagy fontosságú állategészségügyi törvény Dr. Azary Ákos ur, a budapesti k. állatorvosi tanintézet ny. r. tanára által kommentálva, kire a kiadó illetékes helyről mint az ország egyik legelső szaktekintélyére és a törvényjavaslat egyik előkészítőjére lett figyelmeztetve. Kivált a birtokos és mezei gazdasággal foglalkozó nagy közönségünknek ezen praktikus füzet, melyek ára 60 kr, nagy szolgáltatást fog tenni. —

Kertészeti tanfolyam a néptanítók számára.

A néptanítók számára a kolozs-monostori m. kir. gazdasági tanintézetnél az 1887/88-ik tanévi szünidő alatt kertészeti tanfolyam nyílik meg, a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium jóváhagyásával. A tanfolyam díjmentes és abban az önként jelentkező néptanítókon kívül esetleg más érdeklődők is részt vehetnek.

A tanfolyam ideje augusztus hó második fele és tartama tíz nap; kezdetét veendi a tanfolyam augusztus hó 16-án és befejeztetik 25-én. A tanfolyam vezetője és tanítója a tanintézeti főkértész. A tanfolyamban a tanítás módja teljesen gyakorlati. A tanfolyamban résztvevők legkisebb szá-

ma 10-ben állapittatik meg és 25 egyéig terjedhet. A tanfolyamban való résztvevésre a néptanítók a tanfelügyelőségek által szólíttatnak fel és ez uton, vagy közvetlenül is jelentkezhetnek a gazdasági tanintézet igazgatóságánál, augusztus hó 1-éig; honnét egyenes értesítést nyernek a továbbiak iránt. — A résztvevők a tanfolyam tartama alatt fentartásukról maguk gondoskodnak. A tanintézet azon kedvezményt nyújthatja, hogy a jelentkezők az intézeti convictusban ingyenes lakást és napi 60 krért reggeli, ebéd és vacsorából álló ellátást nyerhetnek.

A m. k. gazdasági tanintézet igazgatósága.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetés.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS!

A nyitárvölgyi gazdasági ügylet agrár meteorológiai observatoriumának „Időjárás naptára Magyarország részére” 1888. évi január 1-től már VI-ik évfolyamába lépve, erre előfizetési felhívást intéz a mivel magyar gazdaközösséghez.

Az időjárás naptár havonként kétszer jelenik meg, magyar vagy német nyelven megrendelés szerint, a postai levelezőlapok dupla nagyságában.

Egész évi előfizetési ára 2 frt és csakis ilyen fogadtatik el.

Az előfizetések az agrár-meteorológiai observatoriumhoz, Ó-Széplakra, u. p. Brogyán — intézendők.

(10—12.) 20.

Az igazgatóság.

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	Tiszta buza	Elegy buza	Rozs	Árpá	Zab	Török-buza	100 kiló		1 köbméter tűzifa	1 kiló marhahús
helye	napja								széna	szalma		
k r a j c z á r o k b a n												
Budapest . . .	május 12	métermázsa	710	—	575	530	530	625	—	—	—	—
Brassó . . .	május 11	hektoliter	530	350	330	310	180	410	230	140	250	36
Deés	május 8	"	530	480	420	—	280	660	540	320	320	32
Fogarás	május 11	"	520	420	300	—	180	350	270	180	200	28—36
Gyula-Fehérvár .	május 5	"	550	450	425	—	240	470	300	200	240	36
Kézdi-Vásárhely	május 9	"	500	420	320	280	181	440	279	100	240	32
Kolozsvár . . .	május 10	métermázsa	650	—	520	—	400	560	300	220	300	34
Maros-Vásárhely	május 9	"	683	595	525	—	396	520	200	100	280	36
Nagy-Szeben . .	május 11	hektoliter	520	400	360	—	190	430	200	120	300	32—36
Nagy-Várad . . .	május 8	"	490	385	365	294	294	404	220	120	320	48
Sepsi-Szt.-György	május 7	"	510	470	330	280	150	410	300	100	150	32
Szász-Régen . .	május 10	"	575	525	390	375	215	420	380	180	260	28
Torda	május 5	"	575	400	375	—	200	390	300	30	238	28